

УДК [930.253+930.2]:929.52(477)“1504/1646”

Д. П. ВАЩУК*

**АРХІВ КНЯЗІВ ЧОРТОРИЙСЬКИХ:
ДИПЛОМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЧАТКОВОГО ПРОТОКОЛУ
ТА РЕЄСТР ДОКУМЕНТІВ****

Розглянуто 38 документів, що належать родинному архіву князів Чорторійських й охоплюють період із 1504 до 1646 рр. Здійснено їх розподіл за типологічними групами відповідно до сучасних джерелознавчих досліджень. Проведено дипломатичний аналіз початкового протоколу, подано реєстр документів та їх археографічний опис.

Ключові слова: князі Чорторійські; джерелознавство; дипломатика; археографія.

Вивчення історії окремих українських князівських родин XV – XVI ст. ніколи не втрачало своєї актуальності. Водночас, на сучасному етапі особливого значення набуває пошук і виявлення нових джерел, їх подальше впровадження до наукового обігу, а також систематизація раніше відомих документів за приналежністю до окремих сімей. Варто зазначити, що сучасні українські дослідники у своїй роботі зіштовхуються із низкою труднощів. Насамперед, це стосується розпорошеності “князівської документальної спадщини” XV – XVI ст. у архівосховищах різних країн (Україна, Польща, Литва, Білорусь, Росія та ін.). Незважаючи на те, що “князівська” тематика окресленого періоду є досить популярною серед вчених, публікацією документів, які б стосувались конкретних родин, займається не так багато дослідників.

Пропоноване дослідження стосується документальної спадщини князівської родини Чорторійських, представники якої довгий час відігравали важливу роль на політичній арені Центрально-Східної Європи. Об’єктом нашої уваги стали документальні матеріали фонду № 293 (Західно-Руські акти) Відділу рукописів Російської національної бібліотеки (м. Санкт-Петербург). У ньому нами було виявлено 38 документів.

* *Ващук Дмитро Петрович* – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України.

** Підготовка цієї статті стала можливою завдяки дотації КІУСу Альбертського університету з Вічного фонду імені родини Стасюків.

Усі вони є оригінальними, безпосередньо стосуються вказаної родини і є частиною сімейного архіву. Достеменно невідомо, за яких обставин вони потрапили до Санкт-Петербургу. Найвірогідніше, зі слів хранителя фонду Сергія Жемайтиса, це сталося у XIX ст., коли велика частина різноманітних документів була вивезена із Польщі та Правобережної України до Російської імперії. Хронологічно вони охоплюють період із 1504 по 1646 рр. У документах під №36 –38 (1646 р.) вписано акти першої третини XVI ст., зокрема під датами 12 вересня 1504 р., 5 березня 1505 р. та 28 лютого 1526 р.

Відповідно до сучасних досліджень¹, документи можна розділити за такими типологічними групами:

I. Джерела публічно-правового характеру:

Листи (різноманітного змісту):

- нагадувальні № 1, 9;
- про звільнення № 3;
- наказні № 5, 10, 12, 13, 25, 26, 30;
- повідомлення №19, 20, 21, 22;
- заставні № 29, 32;
- зобов'язуючі № 17;
- продажу № 34, 35.

Екстракти № 36, 37, 38

Підтвердження:

- на нерухомість №18;
- судового рішення №31.

Оренди: № 14, 15, 16

Квити: № 8, 11

До окремої групи публічно-правових документів належать **джерела судочинства**. Тут маємо декілька типів – “свідчення” (№ 23) і “запис” (№ 33). Водночас до цієї групи належить й лист-випис під № 24, оскільки у ньому здійснено випис розслідування вижа із судових книг князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького.

II. Джерела приватно-правового характеру:

Дарчі записи: № 2, 27, 28

Договори № 4, 6, 7.

Тепер розглянемо початковий протокол вивчених документів². Він складається із таких складових: інтитуляції, інскрипції та салютації. Відповідно до інтитуляції (*intitulatio*) усі акти розподіляються на такі групи:

1) великокнязівські (господарські):

1.1. Олександра Ягеллончика – “Александрь, Божю м(и)л(о)стю корол полский, велики княз литовский, руски, пруский, жомоитский, и иных” (№ 37) (вписаний); а також документ № 38 (вписаний);

1.2 Сигізмунда I Старого – “Жикгимонт Божю м(и)л(о)стью корол полский великий кн(я)зь лит(о)вский, руский, пруский, жомоитский, мазовецкий и иных” (№ 1); а також документи № 3, 36 (вписаний);

1.3 Сигізмунда II Августа – “Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский и великий кн(я)зь лит(о)вский, руский, пруский, жомоитский, мазовецкий и иных” (№ 9); а також документ №10, 12, 13, 18, 25, 26, 30, 31;

1.4. Владислава IV Вази – “Владыславъ, з Божой ласки корол полский, великий княз литовський, руский, пруский, жомоитски, мазовецки, инфлянський, смоленський, черниговський, а шведский, кгодский, ваньдалский дедечны король” (№ 36); а також документи №37, 38.

2) князівські – “Я, Иван Федорович Чорторыский” (№4), “Я, Фридрихъ Глібович Пронский, воевода киевский, з малжонькою моею, кн(я)гини Федорою Б(о)гушовною” (№ 7), а також документи №6, 24, 32, 33, 34, 35.

3) шляхетські (зем’янські) – “Я, Сєнко Гринкевич Гавьсович” (№2), “Стефан Андріевич Велкович, скарбный г(о)с(по)д(а)рьский, ключник виленский” (№8), “Я, Казимир Лєдницький, мерчи кроля его м(и)л(о)сти” (№11), а також документи №17, 23, 27, 28, 29;

4) церковні – “Я, Марко Василевич Жоравницкий, нареченный епископ луцкий и острозский” (№14), а також документи №5 (інтитуляція пошкоджена), 15.

Інскрипція (*inscriptio*) є присутньою у багатьох актах. Наведемо найбільш цікаві приклади.

“Кн(я)зю Юрю Ивановичу Дубровицкому, а кн(я)зю Василю Федоровичу Четвертенскому, кн(я)зю Ивану Андріевичу Полубєнскому, а пану Боговитину Петровичу, а писарю н(а)шому пану Михайлу Василевичу, а пану Андрію Лозце, а Федору Гулевичу” (№1);

“Воеводе киевскому, державцы чернобылскому, кн(я)зю Фредрыху Глебовичу Пронскому, и малжонце его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Федоре Богушовне” (№9);

“Кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторыскому” (№12);

“Дворянину нашему” – хто саме був під цим звертанням із документа не відомо (№13);

“Наяснейший м(и)л(о)стивый г(о)с(по)д(а)рю” – саме так звертався до свого адресата епископ луцький та острозький Марко Жоравницький (№16);

“Велможный кн(я)же г(о)с(по)д(и)не, мне особливе ласкавый” – звернення маршалка дворного Євстафія Воловича до князя Івана Федровича Чорторійського (№19);

“Велможный кн(я)же, п(а)не а добродєя мой м(и)л(о)ст(и)ве, мне ласкавый” – звернення княгині Беати з Костельця, дружини князя Іллі Костянтиновича Острозького, до князя Івана Федоровича Чорторійського (№20);

“Старостиной бряславской и веницкой, кн(я)г(и)ни Илиной Костентиновича Острозьской, кн(я)г(и)ни Бияте с Костелца” (№25);

“Велебному вл(а)дыще луцкому и острозскому, Ивану Красенскому, верному нам милому, ласку н(а)шу королевскую, верный нам милый” (№30).

Інскрипція також є у таких документах: №3, 5, 10, 21, 22, 26 та 38 (вписаний).

Елементом салютації (*salutatio*) можуть виступати такі слова: “Ознаймуемъ симъ листом нашимъ нинешним и на потомъ будучимъ, кому будетъ потреба того ведати” (№18); “Ознаймуемъ всим вобец и каждому з особна, кому будетъ належи” (№31). В документі №36 салютація виглядає так: “Ознаймуем сим нашим листом, иж прошени естмо были о выдане екстрактом зъ Книгъ Канъцелярьи нашео болшоо, Великог(о) Княз(ства) Лим(овского), справу нижей выраженоо, которая нашла у Книгах светоблиное памети, короля ег(о) м(и)л(о)сти, Жыкгимонта Першог(о) тыми словы писана”. В інших двох, 37-му та 38-му, в основному тексті вона майже однакова, проте відрізняється у вписаному: “Чиним знаменито сим нашим листом и далей” (№36); “Чыним знаменито сим нашым листомъ, хто на нег(о) посмотрит, або чтучы ег(о) вслышыт, нинешным и потом будучым, кому будетъ потреб тог(о) ведати” (№37); у №38 вписаний текст не містить салютації.

Отже, у всіх проаналізованих документах присутній початковий протокол. Проте не у кожному він представлений повною мірою. Дипломатичний аналіз основної частини ділових паперів (аренги, промультгації, нарації, диспозиції, санкції та короборації) дав можливість встановити конкретних осіб із родини Чорторійських, які так чи інакше фігурують у змісті:

Княжна Марія Немирянка Резановичівна, дружина князя Михайла Васильовича Чорторійського, мати Федора Михайловича Чорторійського, бабуся Івана Федоровича Чорторійського (№ 38);

Князь Федір Михайлович Чорторійський – батько Івана Федоровича Чорторійського (№1, 2, 3, 36, 37);

Князь Іван Федорович Чорторійський (№ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26);

Княжна Ганна Кузьмівна Заславська – дружина Івана Федоровича Чорторійського (30, 31, 32);

Княжна Олена Іванівна Чорторійська – дочка Івана Федоровича Чорторійського, дружина Остафія Івановича Горностая (№ 27, 28, 29);

Княжна Олександра Іванівна Чорторійська – онука Івана Федоровича Чорторійського (№ 34, 35).

У документі № 33 точних імен князя Чорторійського і його дружини не зазначено.

Серед усіх документів особливе значення мають №19 –22. Це приватні листи, котрі, як правило, не вписувались до Метрики Великого

князівства Литовського, а тому існують лише в оригіналах. Відтак вони є менш доступними, ніж актовий матеріал Книг Метрики Великого князівства Литовського.

Нижче ми наводимо реєстр 38 документів із археографічним описом кожного.

Реєстр документів

№ 1. 1528, березня 4. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого про створення комісії у складі князів Юрія Івановича Дубровицького, Василя Федоровича Четвертинського, Івана Андрійовича Полубенського та ін. для розгляду суперечки між луцьким старостою Федором Михайловичем Чорторійським та паном Богушем Боговитиновичем з приводу будівництва замку в урочищі Білеве.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 35. – Л. 1–1об.

Публікація: Ващук Д. Формування правової культури Великого князівства Литовського у другій половині XV – першій третині XVI ст. // Український історичний журнал. – № 1. – 2014. – С. 71–72.

Папір. Водяний знак – “тіара”. Загальні розміри: 32,5x21 см. Кількість рядків: арк. 1 –29, арк. 1зв. –21. Стан збереження – задовільний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск слабкий. У багатьох місцях текст затертий. Збереглися залишки від печатки червоного кольору. Писар – Васькович (Івашкович) Копоть.

№ 2. 1530, листопада 13. Коріжичі. Оригінальний дарчий запис Семена Гавсовича князю Федору Михайловичу Чорторійському на третину купленого в брата маєтку Тудорова.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 43. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – “сокира” – міститься на арк. 2. Загальні розміри: арк. 1 – 32,5x31 см.; арк. 2 – 12x31 см. Кількість рядків: арк. 1 – 28, арк. 1зв. – 31, арк. 2 – 6, арк. 2зв. – чистий. Стан збереження – задовільний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск слабкий. Збереглися сім печаток чорного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 3. 1534, червня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого литовському гетьману Юрію Миколайовичу Радзивілу про звільнення від військової служби князя Федора Михайловича Чорторійського і направлення замість нього сина, князя Івана Федоровича Чорторійського.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 69. – Л. 1–1об.

Публікація: Памятники истории Восточной Европы. Источники XV – XVI в. – Т. VI: Радзивилловские акты из собрания Российской национальной библиотеки. Первая половина XVI в. / Составитель тома М. М. Кром. – М.; Варшава, 2002. – С. 82–83.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 33,5x20,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 24, арк. 1зв. – архівна помітка XVIII ст. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Посередині із незначними пошкодженнями збереглася печатка червоного кольору. Писар – Іван Горностай.

№ 4. 1548, лютий. Клевань. Договір князя Івана Федоровича Чорторійського з воєводою кийвським князем Фрідріхом Глібовичем Пронським про те, щоб люди архімандрита Пересопницького монастиря, які належали Чорторійським, не ловили рибу в ставку Жуковському.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 133. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – “собака”. Загальні розміри: 33x21 см. Кількість рядків: арк. 1 – 29, арк. 1зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Документ підписано князем Іваном Федоровичем Чорторійським. Збереглася печатка чорного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 5. 1548, лютого 22. Новгородок. Оригінальний лист Київського митрополита Макарія єпископу луцькому та острозькому Феодосію про допуск священика Тимофія до священнослужительства у Святотроїцькій церкві у Білчихах по наданому йому на те праву князем Іваном Федоровичем Чорторійським.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 134. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – “тіара”. Загальні розміри: 32x20 см. Кількість рядків: арк. 1 – 20, арк. 1зв. – 2. Документ відреставрований у 1982 р. Два верхні кути надірвані і частина тексту втрачена. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім’я писаря відсутнє.

№ 6. 1548, червня 30. Білогородка. Договір князя Івана Федоровича Чорторійського із князем Фрідріхом Глібовичем Пронським про припинення суперечки стосовно ставок Білівського та Жуковського, незаконного вилову риби тощо.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 135. – Л. 1 – 2об.

Папір. Водяний знак – “кабан” – розташований на арк. 2. Загальні розміри: 32x42,5 см. Аркуш складено навпіл. Кількість рядків: арк. 1 – 32, арк. 1зв. – 32, арк. 2 – 28, арк. 2зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася одна печатка зеленого кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 7. 1548, червня 30. Жуково. Договір князя Фрідріха Глібовича Пронського, воєводи київського, із князем Іваном Федоровичем Чорторійським про полюбовне вирішення суперечки щодо замку Білівського та ставку на р. Стубла біля маєтку Жуковського.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 136. – Л. 1 – 4об.

Папір. Водяний знак – “корона” – розташований на арк. 1 та 2. Загальні розміри обох аркушів: 31,5x43,5 см. Аркуші складено навпіл і прошито темно-коричневим шнурком. Кількість рядків: арк. 1 – 26, арк. 1зв. – 27, арк. 2 – 25, арк. 2зв. – 25, арк. 3 – 26, арк. 3зв. – 27, арк. 4 – 13, арк. 4зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки від шести печаток зеленого кольору. Ім’я писаря відсутнє.

№8. 1548, листопада 6. Вільно. Квит господарського скарбника, ключника віленського Стефана Андрійовича Велковича щодо отримання ним се ребщини за другу половину 1548 р. з волинських маєтків Шибського, Клевані, Білгорода, Шеплі та Корелічі, які належали князю Івану Федоровичу Чорторійському.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 138. – Л. 1 – 1об.

Папір. Водяний знак – “кабан”. Загальні розміри обох аркушів: 21,5x29 см. Аркуші складено навпіл і прошито темно-коричневим шнурком. Кількість рядків: арк. 1 – 20, арк. 1зв. – 2. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка зеленого кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 9. 1554, грудня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа київському воєводі, князю Фрідріху Глібовичу Пронському стосовно скарги князя Івана Федоровича Чорторійського про порушення домовленостей, згідно з якими дозволялось проїжджати дорогою через його маєток Жуковський та на збір мита.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 146. – Л. 1 – 2об.

Папір. Водяний знак – “гербовий щит” – розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 31x42,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 26, арк. 1зв. – 18, арк. 2 – чистий, арк. 2зв. – 2. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки печатки червоного кольору. Писар – Ян Гайко.

№ 10. 1557, березня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до маршалка Волинської землі, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького з наказом заборонити своїм підданим та степанському уряднику завдавати збитків у землях маєтку Сернського, яке належало князю Івану Федоровичу Чорторійському.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 150. – Л. 1 –1об.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21x33,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 19, арк. 1зв. – 8. Стан збереження – задовільний, верхня частина правого поля документа пошкоджена. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки печатки червоного кольору. Писар – Ян Шимкович.

№ 11. 1561, серпня 3. Клевань. Квит королівського мірника Казимира Ледницького про отримання ним 60-ти кіп грошей литовських від князя Івана Федоровича Чорторійського за здійснені заміри у маєтках Клевань, Білів та навколишніх селах.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 169. – Л. 1 –1об.

Папір. Водяний знак – “кабан” – розташований на арк. 1. Загальні розміри: 21x21,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 15, арк. 1зв. – 2. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка Казимира Ледницького під кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 12. 1562, жовтня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до князя Івана Федоровича Чорторійського про встановлення терміну на свято Св. Миколи зимового у справі вирішення земельних суперечок із старостою луцьким, брацлавським та віницьким, князем Богушем Федоровичем Корецьким.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 171. – Л. 1 –1об.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21x34 см. Кількість рядків: арк. 1 – 35, арк. 1 зв. – 2. Стан збереження – добрий. Чорнило

світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися мала печатка ВКЛ червоного кольору під кустодією. Писар – Ян Шимкович.

№ 13. 1563, лютого 22. Петриків. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до господарського дворянина з наказом оглянути описану господарським вижем шкоду, заподіяну маєткам князя Івана Федоровича Чорторійського, та записати все у відповідний реєстр.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 171. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 20x32 см. Кількість рядків: арк. 1 – 21, арк. 1зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися мала печатка ВКЛ червоного кольору під паперовою кустодією. Писар – Микола Нарушевич.

№ 14. 156[3, квітня 25]. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторійському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 174. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20,5x30,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 26, арк. 1зв. – 13, арк. 2. – чистий, арк. 2зв. – напис латиницею ймовірної дати документа. Документ відреставрований. Печатка втрачена. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1 –1 зв. через обгорання, а також 13-ту стрічку арк. 1 зв., на якій було датування. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 15. 1563, квітня 25. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторійському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 175. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – “гербовий щит” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20,5x32 см. Кількість рядків: арк. 1 – 26, арк. 1зв. – 11, арк. 2. – чистий, арк. 2зв. – нерозбірливий напис латиницею. Документ відреставрований. Печатка втрачена. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1 –1 зв. через обгорання. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 16. 1563, квітня 25. Луцьк. Лист єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького до великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа із повідомленням про здачу в оренду князю Івану Федоровичу Чорторійському маєтку Медковського із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 176. – Л. 1 –2об.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 21x32 см. Кількість рядків – 30; арк. 1зв. – чистий, арк. 2. – чистий, арк. 2зв. – чистий. Документ відреставрований. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1 через обгорання. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 17. 1563, квітня 27. Сморгев. Лист князя Івана Федоровича Чорторійського єпископу луцькому та острозькому Марку Жоравницькому про зобов'язання щорічної сплати 5 кіп грошей литовських за оренду маєтку Медковського.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 177. – Л. 1 –1об.

Папір. Водяний знак – “корона на щиту”. Загальні розміри: 20x31,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 23, арк. 1зв. – нерозбірливий напис латиницею. Збереглася печатка князя І.Ф. Чорторійського під паперовою кустодією. Втрачено невелику частину тексту посередині аркушу через обгорання. Чорнило коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 18. 1563, червня 19. Вільно. Підтверджувальна грамота великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа князю Івану Федоровичу Чорторійському та його нащадкам на володіння церковним маєтком Медковським, отриманим в оренду від єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького із щорічною сплатою 5 кіп грошей литовських на користь Луцької соборної церкви Св. Івана Богослова.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 178. – Л. 1 –2об.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 28,5x40,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 39, арк. 1зв. – 8, арк. 2. – чистий, арк. 2зв. – напис латиницею дати документа та населеного пункту Медково. Збереглася мала печатка ВКЛ червоного кольору під кустодією. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1 –1 зв. через обгорання. З цієї ж причини документ по стрічці №22 розірваний на дві частини. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Писар – Євстафій Волович.

№ 19. 1563, жовтня 09. Вільно. Лист маршалка двірного, підскарбія земського, писаря господарського Євстафія Воловича до князя Івана Федоровича Чорторійського із повідомленням про те, що король надіслав йому 16 ліктів оксамиту і 50 кп грошей, а також про справи військового характеру.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 181. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – «лілії на щиту» – розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20x31,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 22, арк. 1зв. – 8, арк. 2. – чистий, арк. 2 зв. – 6. Збереглися залишки печатки червоного кольору під паперовою кустодією. Чорнило коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Писар – Євстафій Волович.

№ 20. 1563, листопада 30. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторійського про призначення терміну для виїзду уповноважених осіб для вирішення майнових справ.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 182. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21x33 см. Кількість рядків: арк. 1 – 22, арк. 1зв. – 6. Залишки печатки червоного кольору. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 21. 1563, грудня 2. Рівне. Супровідний лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторійського із листом-проханням від пана маршалка про призначення йому часу для зустрічі.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 183. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – “лілія”. Загальні розміри: 20x33 см. Кількість рядків: арк. 1 – 19, арк. 1зв. – 8. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 22. 1563, грудня 7. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторійського про призначення терміну виїзду уповноважених осіб для вирішення майнових справ.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 184. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – відсутній. Загальні розміри: 20x32,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 24; арк. 1зв. – 6. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 23. 1563, грудня 9. Рогачів. Лист вижа Єрофея Рогачевського до князя Івана Федоровича Чорторійського, який містить свідчення господарського зем'янина, пана Тимоша Коптевицького стосовно розмежування кордонів між маєтками Рубецьким та Хоценом і Решетським, Корчином та Головином, а також поселення деяких бояр з підданими на Корчинських землях по берегах річки Берестівки.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 185. – Л. 1 –2об.

Папір. Водяний знак – “кабан” – розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 21,5x32 см. Кількість рядків: арк. 1 – 28; арк. 1зв. – 7; арк. 2 – чистий, арк. 2зв. – 5. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки відбитої на арк. 2 печатки чорного кольору, а також видно сліди паперової кустодії. Ім'я писаря відсутнє.

№ 24. 1564, січня 2. Дубно. Випис із книг кийвського воєводи, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, у якому міститься скарга князя Івана Федоровича Чорторійського на княгиню Беату Острозьку, про завдану шкоду внаслідок нападу на землі його маєтків Дубецького й Мідського.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 186. – Л. 1 –2об.

Папір. Водяний знак – “герб із квіткою” – розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5x42 см. Кількість рядків: арк. 1 – 30 арк. 1зв. – 27, арк. 2 і арк. 2зв. – чисті. Стан збереження – відмінний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Писар – Ян Проскура.

№ 25. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької із наказом покарати відповідно до Статуту своїх слуг, які самовільно оселилися на землях князя Івана Федоровича Чорторійського.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 188. – Л. 1 –1об.

Папір. Водяний знак – “кабан”. Загальні розміри: 33,5x21 см. Кількість рядків: арк. 1 – 25, арк. 1зв. – 3. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося місце від печатки червоного кольору. Писар – Ян Шимкович.

№ 26. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької про те,

щоб наказала своєму підданому залишити займану землю, яка належала князю Івану Федоровичу Чорторийському.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 189. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – “кабан” – розташований на кустодії. Загальні розміри: 33,5x21,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 17, арк. 1зв. – 2. Стан збереження – відмінний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка червоного кольору під паперовою кустодією, яка додатково пришита білою ниткою. Писар – Ян Шимкович.

№ 27. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській на третину своїх маєтків у еквівалентній сумі 4 000 кп грошей на випадок своєї смерті.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 214. – Л. 1–2об.

Публікація: Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. – Т. I (1361–1598). – СПб., 1863. – № 150. – С. 163–164.

Папір. Водяний знак – “підкова” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33x42 см. Кількість рядків: арк. 1 – 31, арк. 1зв. – 30, арк. 2. – 17, арк. 2зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім’я писаря відсутнє.

№ 28. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській 4 000 кп грошей на випадок своєї смерті.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 215. – Л. 1–4об.

Папір. Водяний знак – “сокира” – розташований на арк. 3 та арк. 4. Аркуші складено навпіл та прошито червоним шнурком. Загальні розміри: 33x42 см. Кількість рядків: арк. 1 – 26, арк. 1зв. – 27, арк. 2. – 26, арк. 2зв. – 25, арк. 3 – 8, арк. 3зв. – 4зв. – чисті. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім’я писаря відсутнє.

№ 29. 1568, грудня 20. Клевань. Заставний запис воєводи новгородського Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторійській, на частини власних маєтків у забезпечення позичених у неї 3 000 кп грошей.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 216. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – “підкова” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33x42 см. Кількість рядків: арк. 1 – 31, арк. 1зв. – 32, арк. 2 – арк. 2зв. – чисті. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім’я писаря відсутнє.

№ 30. 1570, травня 10. Варшава. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до владики луцького та острозького Івана Красенського із засторогою не втручатися у маєток княгині Анни Кузьмівни Чорторійської Медковській, а задовольнятися збором з нього у 5 кп грошей литовських, призначених його попередником Марком Жоравницьким.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 221. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – “квітка” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5x43 см. Кількість рядків: арк. 1 – 33, арк. 1зв. – чистий, арк. 2 – чистий, арк. 2зв. – 2. Стан збереження – відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася королівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 31. 1571, червня 18. Варшава. Підтвердження рішення у суперечці між княгинею Анною Кузьмівною Чорторійською із єпископом луцьким та острозьким Іваном Красенським стосовно церковного маєтку.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 247. – Л. 1–1об.

Папір. Водяний знак – “герб”. Загальні розміри: 32,5x21 см. Кількість рядків: арк. 1 – 24, арк. 1зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося місце від королівської печатки червоного кольору. Ім’я писаря відсутнє.

№ 32. 1578, лютого 2. Клевань. Лист заставний княгині Анни Кузьмівни Чорторійської княгині Анні Юрїївні Гольшанській на маєток у Пінському повіті у забезпечення позичених у неї 200 кп грошей литовських.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 284. – Л. 1–2об.

Папір. Водяний знак – “герб” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33,5x42,5 см. Кількість рядків: арк. 1–34, арк. 1зв. – 32, арк. 2 – арк. 2зв. – чисті. Стан збереження – добрий. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи князя Івана Чорторійського та пана Стефана Лозки. Збереглися три місця від печаток. Ім’я писаря відсутнє.

№ 33. 1593, січня 9. Запис про визнання у суді князем Чорторійським та його дружиною свого листа.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 315. – Л. 1–10б.

Папір. Водяний знак – “кінь”. Загальні розміри: 31x21 см. Кількість рядків: арк. 1 – 7, арк. 1зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи судді, підсудка і писаря. Без печаток. Писар – Лев Потій.

№ 34. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького із дружиною, княжною Олександрою Іванівною Чорторійською, частини маєтку Глуського у Новогрудському воєводстві із навколишніми селами, князю Юрію Івановичу Чорторійському.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 335. – Л. 1–20б.

Папір. Водяний знак – “герб із головою корови” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5x41,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 40, арк. 1зв. – 42, арк. 2 – 26, арк. 2зв. – чистий. Стан збереження – добрий. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Перша літера виділена. Містяться особисті підписи Миколи Яловицького, Олександри Чорторійської, Федора Чаплич-Шпановського, Василя Семашка, Андрія Загоровського та Івана Шпаковського. Збереглося шість печаток червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 35. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького та княгині Олександри Іванівни Чорторійської половини маєтку Корелицького з усіма прилеглими землями і селами у Новогрудському воєводстві князю Юрію Івановичу Чорторійському за 11 000 кін грошей литовських.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 336. – Л. 1–40б.

Папір. Водяний знак – “герб із головою корови” – розташований на арк. 1 та арк. 3. Аркуші складено навпіл та зшиті червоною ниткою. Загальні розміри: 32,5x42 см. Кількість рядків: арк. 1 – 35, арк. 1зв. – 32,

арк. 2 – 29, арк. 2 зв. – 24, арк. 3 – арк. 4зв. – чисті. Стан збереження – добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Перша літера виділена. Містяться особисті підписи Миколи Яловицького, Олександри Чорторійської, Федора Чаплич-Шпановського, Василя Семашка, Андрія Загоровського та Івана Шпаковського. Збереглося шість печаток червоного кольору під паперовою кустодією. Ім'я писаря відсутнє.

№ 36. 1646, листопада 18. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великокого князівства Литовського привілею короля Сигізмунда I Старого від 28 лютого 1526 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторійському на підтвердження прав володіння Пересопницьким монастирем, маєтком Суско, купленого у князя Івана Корецького, та третьою маєтку Колнятич, отриманого записним листом від Івана Гуці.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 392. – Л. 1 – 2об.

Опубліковано: Текст документа 1526 р.: Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 22. (1547): Užrašymų knyga 22 / Parengė A. Blanuca, D. Vashchuk, D. Antanavičius. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2010 (далі. – LM 22). – № 5.8. – Р. 21–22; Lietuvos Metrika. Kn. 12. (1522-1529): Užrašymų knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis. – Vilnius, 2001. – № 565a, 565b. – Р. 436–437. **Весь документ:** Вашук Д. Документи князів Чорторійських початку XVII ст. (за матеріалами Російської національної бібліотеки // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – Випуск 14. – К., 2014. – С. 308–311.

Папір. Водяний знак – “риба” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33x20,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 28, арк. 1зв. – 29, арк. 2 – 25, арк. 2зв. – чистий. Стан збереження – відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Ольбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім'я писаря відсутнє.

№ 37. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великокого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 5 березня 1505 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторійському на володіння Пересопницьким монастирем.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 393. – Л. 1 – 2об.

Опубліковано: Виписаний документ за 1505 р.: LM 22. – № 5.7. – Р. 21. **Весь документ:** Вашук Д. Документи князів Чорторійських початку XVII ст. (за матеріалами Російської національної бібліотеки // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – Випуск 14. – К., 2014. – С. 306–308.

Папір. Водяний знак – “герб” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х20,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 23, арк. 1зв. – 27, арк. 2 – арк. 2зв. – чисті. Стан збереження – відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Ольбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 38. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 12 вересня 1504 р., пожалуваного луцькому старості, князю Семену Юрійовичу Гольшанському з інформацією про ув’язання княгині Марії Чорторійської у володіння Пересопницьким монастирем.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. – Ф. 293 (Западно-Русские акты). – Оп. 1. – Ед. хр. 394. – Л. 1–2об.

Опубліковано: Виписаний документ за 1504 р.: Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. – Т. I. – СПб, 1846. – С. 359; LM 22. – № 5.6. – Р. 20. Весь документ: Ващук Д. Документи князів Чорторійських початку XVII ст. (за матеріалами Російської національної бібліотеки // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – Випуск 14. – К., 2014. – С. 305–306.

Папір. Водяний знак – “герб” – розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х20,5 см. Кількість рядків: арк. 1 – 34, арк. 1зв. – арк.2 зв. – чисті. Стан збереження – відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Ольбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

¹ *Хорошкевич А.* Жалованные грамоты Литовской Метрики конца XV века и их классификация // Источниковедческие проблемы истории народов Прибалтики. – Рига, 1970. – С. 52–53; *Ковальский Н.* Источники по истории Украины XVI–XVII вв. в Литовской Метрике и фондах приказов ЦГАДА. – Днепропетровск, 1979. – С. 14–33; *Каиштанов С.* Русская дипломатика. – М., 1988. – С. 150–154; *Менжинский В.* Документальный состав книг Записей Литовской Метрики за 1522–1552 гг. // Литовская Метрика: Исследования 1988 г. – Вильнюс, 1992. – С. 50–51; *Жеребцова Л.* Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження // Дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 71–110; *Блануца А.* Шляхетське землеволодіння у Великому князівстві Литовському: джерела дослідження // Український історичний журнал. – 2009. – № 2. – С. 194–207; *Його ж.* Господарська політики королеви Бони у Великому князівстві Литовському (за матеріалами 32 книги записів Литовської метрики) // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших

часів до кінця XVIII ст.). – К., 2011. – Вип. 11. – С. 191–206; *Ващук Д.* Інститут “старини” у Великому князівстві Литовському (аналіз матеріалів Литовської Метрики) // Український історичний журнал. – 2011. – №1. – С. 195–209; *Його ж.* Матеріали Литовської Метрики до вивчення інститутів “старини” та “новини” у Великому князівстві Литовському // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – Випуск 11. – К., 2011. – С. 207–216.

² Докладніше про дипломатичний аналіз актів XV–XVI ст. див. праці: Дзярновіч А. “...in nostra Livonia” Дакументальныя крыніцы па гісторыі палітычных адносінаў паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Лівоніяй у канцы XV – першай палове XVI ст.: Сістэматызацыя і актывы аналіз. – Т. I. – Мінск, 2003. – С. 219–220; Князі Масальскі: документи і матеріалы XVI ст. Випуск 1 / Підготовка до друку й авторський текст Андрія Блануці, Дмитра Ващука. – К., 2007. – 176 с.; *Ващук Д.* Дипломатичний аналіз українських актових джерел кінця XV – першої половини XVI ст. // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії й методики: Збірка наукових праць. – К., 2013. – Число 22–23. – С. 238–258; *Кауштанов С.* Исследования по истории княжеских канцелярий средневековой Руси. – М., 2014. – 674 с.

There are considered 38 documents belonging to the family archives of Prince Czartoryski and cover the period from 1504 to 1646. The documents are distributed to the typological groups according to modern sources researches. The author made diplomatic analysis of initial protocol and presented the registry of documents and their archeographical description.

Key words: Princes Czartoryski family; the source study; the diplomacy; the archeography.